

Públic

NO ÉS CERT QUE LA POBRESA AL MÓN ESTIGUI DESCENDINT

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques

Universitat Pompeu Fabra

6 de febrer del 2020

Existeix una percepció àmpliament sostinguda i promoguda pels establishments politicomediàtics dels països d'elevat nivell de desenvolupament econòmic (coneguts com "els països rics") segons la qual la pobresa al món està disminuint d'una manera molt marcada, fins al punt que s'assumeix que la forma més extrema de la pobresa es podrà erradicar al món en un futur no gaire llunyà. Aquesta percepció és promoguda, entre d'altres, per organismes internacionals com el **Banc Mundial**, per fundacions finançades per filantrops com **Bill Gates** i **George Soros**, així com pels diaris de temes econòmics més coneguts com ***The Economist***.

La causa que aparegués aquest optimisme van ser les **dades** (la majoria procedents del Banc Mundial) que van publicar les **Nacions Unides** arran de l'establiment dels **Millennium Development Goals, fixats l'any 2000** a partir de la Cimera del Mil·lenni, uns objectius a partir dels quals s'establien metes per a l'any 2015 en molts indicadors socials, inclòs el de pobresa extrema. **Per a aquesta mena de pobresa s'apostava per una reducció de l'1% anual, un objectiu que permetia tenir l'esperança que fos possible la seva eliminació en les dècades següents. En realitat aquests objectius del mil·lenni van ser determinants per a l'establiment de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, aprovada l'any 2015 per les Nacions Unides i que està guiant les polítiques públiques de molts governs avui al món, inclòs el nostre.**

Aquest programa internacional té una gran importància, perquè pot ajudar a establir estratègies comunes, dins i entre països, per avançar en favor "*de les persones, el planeta i la prosperitat*", de manera que s'aconsegueixi, almenys, un mínim de benestar. **Es tracta d'un objectiu ambiciós i necessari que pot ajudar a sensibilitzar les autoritats públiques i la societat civil sobre la interrelació entre les diferents àrees d'intervenció encaminades a un bé comú.** Entre els 17 objectius triats, el primer

és el d'**erradicar la pobresa en les seves diferents dimensions al món.**

La importància del context polític en el desenvolupament de l'Agenda 2030 de las Naciones Unidas

No cal dir que **el desenvolupament d'aquest pla d'acció dependrà en gran mesura del context polític que el determini, perquè no és el mateix que aquest context tingui una orientació liberal i conservadora que una de progressista** (és a dir, que prioritzi la justícia social i la democràcia en les societats i al món en què vivim). **I el que és preocupant és que els *Millennium Development Goals* de l'any 2000, que van inspirar l'Agenda 2030 de les Naciones Unidas, estaven imbuïts d'un pensament profundament liberal que reflectia el que existia als establishments polítics de les principals institucions internacionals durant l'última dècada del segle XX, i que va deixar el seu imprimàtur en l'informe.** Vegem les dades.

El problema amb l'establishment liberal que va donar lloc a aquest gran optimisme és que l'indicador de pobresa extrema que va utilitzar el Banc Mundial no mesurava en realitat la pobresa extrema

L'indicador del Banc Mundial per mesurar la pobresa extrema és tenir diners suficients per poder adquirir els aliments

necessaris per subsistir en un país pobre. Aquesta quantitat es calcula de la següent manera: primer s'analitza el mínim d'aliments que una persona necessita cada dia a set països pobres; **es defineix així la cistella d'aliments que l'individu necessita per subsistir.** Un cop fet això, es calcula quin és el **cost de comprar aquesta cistella d'aliments en un mercat dels EUA: aquest cost ha estat establert pel Banc Mundial en 1,9 dòlars (gairebé dos dòlars) diaris.** Ara bé, com els aliments són més barats als països pobres que als països rics, **es calcula quantes unitats de la moneda local costaria adquirir aquella mateixa cistella d'aliments, una quantitat que sol ser molt menor del que costa als EUA** (a l'Índia aquest valor és, en realitat, de 0,63 dòlars nord-americans – una xifra molt de menor que 1,9 dòlars–). **Aquesta és la quantitat mínima, doncs, que una persona s'ha de gastar per dia a l'Índia –amb monedes índies (rúpies)– per no ser considerada en situació de pobresa extrema (l'aliment és només una tercera part del consum de l'individu).** Dir, doncs, que aquelles persones que gasten 1,9 dòlars o menys per dia (tal com els mitjans d'informació indiquen) estan en situació de pobresa extrema és erroni, perquè aquesta quantitat s'ha de traduir a la moneda local, estandarditzada pel nivell de compra d'aquesta moneda (el que es coneix com a paritat de poder de compra –PPP–), per la qual cosa es tracta d'una quantitat molt menor que els 1,9 dòlars.

D'altra banda, els aliments són només una part dels béns necessaris per sobreviure, perquè també **cal considerar la roba i l'habitatge, entre d'altres béns**. Per aquest motiu, si utilitzem el mateix mètode que té el Banc Mundial per calcular el llindar de la pobresa extrema, **la quantitat necessària per sobreviure seria molt major que 1,9 dòlars per dia. S'ha calculat que aquesta quantitat ascendiria a uns 5 o 6 dòlars per dia. Si fos així, es veuria que el número de persones en situació de pobresa extrema és molt més gran i que el seu descens ha estat no només més reduït, sinó que fins i tot en alguns països ha augmentat**. Aquesta metodologia del Banc Mundial per calcular la pobresa (inclosa l'extrema) ha estat objecte d'una àmplia crítica, i quan a l'Índia **es va analitzar un indicador més complet i adaptat a la realitat d'aquell país, economistes de l'agència estatal índia *National Commission for Enterprises in the Unorganized Sector* van arribar a la conclusió que, en lloc de descendir, la pobresa havia augmentat en aquell país fins a assolir la xifra de 836 milions de persones, que representaven el 77% de la població en el període 2004-2005**.

Un altre error! El supòsit erroni de creure que el creixement econòmic redueix la pobresa

El segon punt feble de l'argument del descens de la pobresa és que un altre indicador de desenvolupament econòmic que utilitza el Banc Mundial és el PIB per càpita, de manera que s'assumeix que si aquest indicador creix, creix la riquesa i per tant disminueix la pobresa. Ara bé, prendre com a indicador de desenvolupament el PIB per càpita assumeix que cada càpita (cada ciutadà) té els mateixos recursos, la qual cosa és profundament fals. En realitat, la Xina és avui el país més desigual del món, perquè ha concentrat la riquesa en l'extrem de renda superior d'aquella societat, sense que la riquesa hagi arribat de manera significativa a amplis sectors de la població (i molt en particular de les zones rurals, que són la majoria de la població). Per tenir impacte sobre la pobresa, el creixement econòmic ha d'anar acompanyat de mesures redistributives que, si no es duen a terme, poden fins i tot fer-la augmentar, inclosa l'extrema. Avui dia no hi ha estudis que hagin pogut documentar l'evolució de la pobresa extrema al gegant asiàtic. Sí que se sap, en canvi, que els serveis públics que existien en el període maoista anterior han estat reduïts extensament mitjançant la seva privatització (com la sanitat), fet que ha estat una de les causes de l'empobriment de la població.

No hi ha hagut tampoc convergència quant a nivell de vida entre països rics i països pobres

Un altre error sovint comès pel **Banc Mundial** és assumir que **si un país pobre creix més ràpidament que un país ric és senyal que hi haurà una convergència entre els dos països. Així, s'assumeix que com que la Xina creix econòmicament (mesurat segons el seu PIB per càpita) més ràpidament que els EUA, tots dos països arribaran a assolir el mateix PIB per càpita, cosa que és un error.** Si un país pobre passa de 5.000 dòlars per càpita a 5.500 (i creix, per tant, un 10%) en un any, mentre que un país ric passa de 50.000 a 54.500 (i creix un 9%, és a dir, menys del 10%), el resultat final és que el ric aconsegueix 4.000 dòlars més que el pobre, que només aconsegueix 500 dòlars més. Creure que perquè creixen més ràpidament arribaran a convergir amb els rics és un altre error que contínuament es comet. **En realitat, la distància entre països rics i pobres ha anat augmentant, no disminuint.**

El perquè de la promoció de l'optimisme

Aquests i d'altres exemple mostren el **biaix deliberadament optimista amb el qual s'han analitzat les dades, en un intent de mostrar com de reeixides han estat les polítiques neoliberals que s'han generalitzat a nivell mundial a partir de**

la fi de la Guerra Freda, intent necessari per a evitar l'aparició d'altres alternatives que puguin qüestionar l'ordre (o millor dit, desordre) econòmic existent. Seth Donnelly, en el seu llibre *The Lie of Global Prosperity: How Neoliberals Distort Data to Mask Poverty and Exploitation* (La mentida de la prosperitat mundial: com els neoliberals distorsionen les dades per ocultar la pobresa i l'explotació), presenta diversos exemples de com els grans promotors dels objectius de desenvolupament del mil·lenni havien generat aquest fals optimisme, amb l'objectiu d'ocultar la gran crisi social –molt real– que les polítiques neoliberals aplicades per ells havien creat.

Què hi ha darrere de tant d'optimisme? L'ocultació de les causes de l'enorme crisi social

Seth Donnelly respon a aquesta pregunta indicant que els promotors del neoliberalisme volien promoure una visió optimista (l'expansió del neoliberalisme causa el descens i possibilita l'eliminació de la pobresa) sense reconèixer que, en realitat, aquests **estaven creant una enorme crisi social causada precisament per les polítiques neoliberals que van aplicar i van promoure.** Per a això mostra diversos exemples. **La Fundació Gates ha promogut el missatge que la seva ajuda ha estat clau per combatre la SIDA als països pobres. Però l'empresa de Bill Gates, Microsoft, ha estat clau també per mantenir els drets**

de propietat que defensa l'Organització Mundial del Comerç, drets que han impedit que els països pobres puguin accedir a productes farmacèutics que són molt més barats (genèrics en comptes de comercials), acció amb la qual s'ha protegit una indústria farmacèutica en la qual Gates ha estat invertint, precisament en els mateixos productes farmacèutics utilitzats per curar la SIDA. Els 6.000 milions de dòlars que posseeix la Fundació Gates representen només un 2% del valor de l'empresa que la finança.

Un altre exemple. **El Banc Mundial ha estat una institució fonamental en la promoció de les grans companyies agrícoles centrades en l'exportació, empreses que desplacen del mercat a gran quantitat de petits agricultors i treballadors del camp, molts d'ells pobres, sense ser extremadament pobres (segons la pròpia definició del Banc Mundial). Al ser destruïts els seus petits negocis per no poder competir amb les grans companyies agrícoles, han de deixar el camp i marxen a les ciutats, a on si que cauen en la pobresa extrema, ja que el cost dels aliments és més car a les urbs que al camp. El resultat, doncs, és que augmenta el nombre de persones en situació de pobresa extrema.**

Aquests i molts d'altres exemples **mostren que no és correcta la imatge optimista que els grans grups econòmics i**

financers que configuren el sistema econòmic mundial estan promovent. La realitat és molt diferent a la que promouen. Per aquest motiu és fonamental que l'Agenda 2030 de les Nacions Unides canviï la seva orientació i desenvolupi alternatives, perquè el seu desplegament podria ajudar a canviar el domini que el neoliberalisme encara té en moltes agències i institucions nacionals i internacionals. I l'aparició a Espanya d'un govern de coalició d'esquerres pot contribuir en gran mesura, juntament amb altres governs similars presents o futurs que hi hagi a d'altres països, a desenvolupar polítiques públiques alternatives orientades a eliminar qualsevol forma d'explotació, principal causa de l'enorme creixement de les desigualtats i de la pobresa al món.